

„Az ember nem nézhet, nem láthat meg csak úgy, meztelenül egy nőt vagy istennőt. Azt kell hinnünk, hogy véletlenül megleptük őt fürdőzés közben”

Mary Beard beszélget a művészettörténész és műsorvezető *Janina Ramirez*-szel a sorozatban bemutatott három fontos műalkotásról

Janina Ramirez: Szeretnék önnek kérdéseket feltenni a sorozatban felbukkanó három konkrét műalkotással kapcsolatban. Miért érdemes újra megnéznünk őket? És tudom, hogy hosszú ideig nézegette az elsőt, a *Knidoszi Aphroditét* (lásd XX. o.), s hogy ez a szobor közel áll a szívéhez. Ma már másként tekint erre a nőalakra, mint korábban?

Mary Beard: Igen, másként. Fiatal bölcsész koromban úgy gondoltam, hogy a meztelen figuráknak a *Knidoszi Aphrodité* visszanyúló hosszú sora egyszerűen csak unalmas. Ez van; az ember elmegy a múzeumokba, ahol a falak mellett ott sorakoznak az efféle szobrok, s a látogatók, érthető módon, csak elsétálnak előttük. Jó húsz évig tartott, míg fölfedeztem, hogy ez a szobor igenis merész, és csupa ellentmondás. Akkor jöttem rá, hogy a szó mindenféle értelmében „klasszikus” dolgok veszélyesek és bonyolultak is tudnak lenni.

A nő ruhátlan, de valami több is van benne. Rejteget és élénk is tár valamit. Így van. Nagyon pajzán, de kétértelmű szobor ez, mert az istennő mintha illem-tudó is akarna lenni – eltakarja a kezével a kebleit, s van egy törülközője és egy vizeskorsója is. De szerintem mindez csak arra szolgál, hogy bocsánatos bűnnek tegye az ő nézegetését. Mert egyébként nem illik csak úgy megbámulni egy ruhátlan nőt vagy istennőt. Azt kell hinnünk, hogy csak véletlenül leptük meg őt, például fürdőzés közben.

Itt érkezünk el konkrétan a női meztelenség és általában a meztelen testek

A művészettörténész, író és műsorvezető Janina Ramirez, aki néhány hónappal ezelőtt Londonban bemutatta Beard új sorozatát

Mary Beard Olaszországban, a carrarai Laboratori Artistici Nicoli egyik termében, ahol a klasszikus szobrok másolatait készítik

problémájáig. Mennyire válunk bűnrészessé a nézegetéssel? Ha egy olyan műalkotásra gondolunk, mint például Courbet *A világ eredete* című festménye (jobbra lent), akkor az nem egyéb, mint egy nő intim testrészének közszemlére tétele. Feje sincsen, csak alteste.

Nem hiszem, hogy létezik a pornográfia-nak jó definíciója. De ha arra figyelünk, hogy az emberek szerint mitől „pornografikus” valami, akkor azt halljuk, attól, hogy se feje, se arca, se személyisége nincsen neki, csak a nemi szerve. És *A világ eredete* e definíció szerint minden tekintetben szintiszta pornó. De ma már műalkotásnak tekintik, s bizonyos mértékig én is műélvezettel nézegetem. De azt is látjuk, hogy mindenki örülten figyel arra, hogy el ne felejtjük, ez művészet!

És mindenki csak a mustárszín remek használatáról meg a mesteri ecsetvonásokról beszél!

A művet kiállító múzeum [Musée d’Orsay, Párizs] honlapján az olvasható, hogy ez nem pornográfia, a szép színék miatt – és értjük is, hogy miért írták ezt, de ettől még elkésztető. Nem a pornográfia, hanem a műalkotások számára fenntartott, amolyan „aranyozott” képkeretbe rakták. S mi még azt sem tudjuk, hogy ki adta neki ezt a címet.

Hangzatos, mindent magában foglaló cím ez, nem igaz? És ha egyszer címet adunk valaminek, akkor már el is igazítottuk a nézőt, hogy merrefelé kell tájékozódnia.

Igen. A cím azt sugallja, hogy a női nemi szerv misztikus valami.

John William Waterhouse 1896-ban készült, *Hülasz és a nimfák* című festménye a viták keresztüztüzebe került, amikor 2018-ban egy sajátos performansz keretében el is távolították egy manchesteri galériából

Courbet 1866-os, *A világ eredete* című festménye. „Ezt amolyan »aranyozott«, a klasszikus remekművek, s nem a pornográfia számára fenntartott keretbe rakták bele”, mondja Beard

Pontosan. „Minden élet innen ered.”

A programban nagyon röviden érintettük azt a vonatkozást is, hogy ha más címet adunk neki – mondjuk azt, hogy „Jeanette puncija” –, akkor a dolog egészen máshogy fog kinézni. De ez az egész még így is káprázatosan ellentmondásos.

Van egy kiváló utcaművész, egy hölgy, aki bement a terembe, leült a kép elé, s aztán fölemelte a szoknyáját és megmutatta a nemi szervét. A látogatók el voltak bűvölve, de a teremőrök kivezették a művésznőt. Vagyis az történt, hogy ott volt egy nő – egy igazi nő –, akinek a nemi szervét nem lehetett olyan jól látni, mint azt a másikat, ott a falon. Mégis kivezették őt a galériából, miköz-

ben mögötte ott maradt a valóban részletes, szuper-közelkép.

Nagyon furcsa jelenet volt, s ez a kivezetés átvezetett engem a harmadik műalkotáshoz. A sorozatban ott látható (fent) John William Waterhouse 1896-os, *Hülasz és a nimfák* című festménye. Gyönyörű, preraffaelita kép, csodálatosan kidolgozva, ám 2018-ban, vitatható módon, de mégiscsak eltávolították a Manchester Art Gallery kiállításáról. Mi vezethetett ide?

Ez egy teljes félreértelmezésnek a szomorú története. Ezen a preraffaelita festményen egy fiatalembert valószínűleg épp a halálba csábít fedetlen keblű, alig serdült vízi nimfák csoportja. Nemrég óriási botrány tört ki, amikor a művész Sonia Boyce előadott egy „intervenció installáció” elnevezésű performanszt, amelynek keretében elvitte a képet a galériából. Pokoli zűrzavar támadt a műkritikusok között, akiknek több eszük is lehetett volna.

„Legközelebb már könyvet is fogunk égetni!”, kérdezte egy kommentátor.

Hát, ez az. Pedig Boyce egyáltalán nem akarta örökre eltüntetni a képet; performanszával csak azt szeretne volna elérni, hogy jobban figyeljünk oda a festményre. Mert létezik az a paradoxon,

hogy többet kezdünk foglalkozni az olyan dologgal, amit eltüntetnek.

És tulajdonképpen ez történt – csak éppen a sajtó dörgedelmei és háborgása közepette. Pedig, szerintem, Boyce mindössze ennyit akart üzeni: „Vedd észre, miről szól a kép!” Nem kívánta ő azt örökre levetetni, az volt a célja, hogy az emberek felfogják, pontosan mit is láthatnak rajta: fiatal lányok egy csoportja elcsábít egy ártatlannak tűnő ifjút. A *femme fatale*, a végzet asszonya ugyanis népszerű témája volt a 19. századi művészetnek...

A galérián belüli reakciók sokkal érdekesebbek voltak, mint a gyakran ostoba reagálások a média nagy részében. Boyce hagyott a helyszínen egy csomó öntapadó jegyzetlapot, amelyeken az emberek megírták, hogy mit gondolnak-éreznek most, hogy nem láthatják a festményt. S ezek az üzenetek sokkal árnyaltabbak voltak, mint a sajtókommentárok többsége.

Megindult tehát egy vita, és ez itt a fontos. Köszönjük, Mary!

Janina Ramirez az Oxfordi Egyetemen a művészettörténeti alapképzési szak igazgatója